

MTÜ Karula Hoiu Ühing

KÄSITÖÖ MÜÜGIVÕIMALUSTE UURING

Rebasemõisa 2009

Uuringu eesmärk

Käesolev uuring on koostatud MTÜ Karula Hoiu Ühing tellimisel Kodanikuühiskonna Sihtkapitali poolt rahastatud projekti "Koostöö tõhustamine avaliku- ja erasektori vahel läbi kohaliku käsitöö edendamise" raames. Uuringu eesmärgiks on anda Karula kihelkonna ja laiemalt ka Lõuna-Eesti väikekäsitöölisele taustainfo piirkonna käsitöö turustusvõimalustest. Vaadeldakse ja analüüsitakse käsitöö ostjaid (tarbijaskonda), nende ostueelistusi ning piirkonna käsitööpoode ja võimalusi nendes kaupa turustada.

Meetodid

Uuring viidi läbi 2009. aasta veebruaris-märtsis. Uuringu objektideks olid Karula kihelkonda ümbitsevate alade (Valgamaa, Võrumaa) käsitöökauplused. Saamaks infot müüdava kauba, käsitöö tootjate ja ostjate kohta koostati lühike (10 küsimusega) ankeet (Lisa 1) ning kaardistati piirkonna olulisemad käsitöökauplused. Poodide kaardistamine toimus kahes etapis:

- 1) otsiti poodide kontakte internetis;
- 2) II küsitluse käigus küsiti poodide müüjatelt infot ka teiste piirkonnas paiknevate analoogsete kaupluste kohta.

Ankeedi täitmine toimus intervjuu/vestluse vormis – kõikides kauplustes käis küsituleja kohapeal ning uuris vajadusel ka täiendavaid teemasid. Ankeedi 10-s küsimus jäi kõikjal vastamata, kuna vastus selles esitatud probleemile ilmnis juba eelnevatest küsimustest ning see osutus liigseks. Ühes käsitöökaupluses ei olnud intervjuuga nõus ning seega küsitluslehte ei täidetud, siiski sai intervjuueerija olulisematele küsimustele vastuse lihtsa vestluse käigus ning kandis need hiljem ka küsitluslehele. Täidetud küsitluslehed on aruandele lisatud (Lisa 2), samas on palju infot jäänud lehele märkimata (talletatud üksnes intervjuueerija peas ja käesolevas aruandes), märgitud on tihti vaid olulisemad märksõnad.

Tulemused

Võru- ja Valgamaa käsitöökauplused

Uuringu piirkonnas (Valgamaal ja Võrumaal) on spetsialiseerunud käsitööpoode vähe (käsitööpoeks nimetatakse siin ja edaspidi poodi, mis tegeleb käsitöö toodetega kauplemisega, poode mis tegelevad peamiselt käsitöö tarvete müügiga ei ole antud uuringus käsitletud). Ka infot poodide asukoha kohta on keeruline leida, kuna pisemad poed ei ole ennast laiemalt reklaaminud. Samuti on palju poode, mis tegelevad käsitöötoodete müügiga muu tegevuse kõrvalt (paljud lillepoed, kunsti ja kunstitarvete poed jne), seega ei ole siin esitatud nimekiri täielik, küll aga leiavad siin kajastamist suuremad ja olulisemad kauplused.

Valga linn

Valga linnas osales uuringus MTÜ Valga Käsitöökelder (Kesk 8, Valga, www.vktk.ee) käsitööpood, mis on ka Valga linna olulisim käsitöötoodete müüja (vähesemal määral müüakse käsitöötooteid ka muudes poodides nagu Roosi äri, Komisjonipood jne). Nimetatud kaupluse peamine tegevus on käsitöötoodete müük, vähesel määral müüakse siiski ka käsitöötarbeid.

Otepää linn

Otepääl on samuti vaid üks suurem käsitöökauplus - Ann MLT OÜ kauplus Anni Butiik (Pühajärve tee 2, Otepää), mis on kaasatud ka käesolevasse uuringusse. Äri tegeleb nii käsitöö, suveniiride kui ka käsitöötarvete (peamiselt lõngad) müügiga. Lisaks tegeletakse

veel ka seemnete ja sibulate müügiga. Lisaks müügile oma kaupluses käib Anni Butiik ka väljaspool müümas ning korraldab Otepääl käsitöölaatasid.

Antsla linn

Antslas tegeleb käsitöö müügiga Arvunurk OÜ kauplus Annika pood (Jaani 4, Antsla, www.annikapood.ee). Kauplus tegeleb lisaks käsitöö müügile veel ka lillede, lilleseadete, suveniiride, tervisekaupade ja mütoloogilise hõnguga kaupade müügiga.

Võru linn

Võrus on vaadeldud piirkonnas kõige rohkem käsitöökauplusi. Kaks olulisemat neist on Käsitöökauplus (Jüri 15a, Võru) ja Käsitööühistu ESI kauplus Käsitöökelder (Koidula 16, Võru, www.esitehtu.ee). Uuringusse plaaniti kaasata mõlemad kauplused kuid Jüri tänava käsitöökauplus keeldus küsimustikule vastamast. Lisaks nimetatutele tegutseb Võrus veel mitmeid kunstikauplusi ja galeriisid, mis samuti vähemal määral käsitöö müügiga tegelevad, kuid neid ei kaasatud antud uuringusse nede kitsama spetsialiseerumise tõttu. Käsitöökelder tegeleb laias valikus käsitöötoodete müügiga, lisaks korraldatakse laatasid ja käsitöökoolitusi. Vähesel määral on müügil ka käsitöötarvikuid. Käsitöökauplus tegeleb peamiselt käsitöö tarvikute müügiga, kuid müügil on ka kootud käsitööd (sokid, mütsid, kindad) ning suures valikus heegeldatud linikuid.

Muud müügikohad

Lisaks eelnimetatud müügikohtadele, mis asuvad piirkonna linnades, on veel mõned käsitöö- ja suveniiripoed külastatavamates turismipiirkondades. Sellised müügikohad asuvad näiteks Rõuges (vaatetorni juures), Haanjas (Suurel Munamäel) jne. Kuna selliste piirkondade külastatavus on väga hooajaline, siis on ka müügikohad avatud vaid aktiivseimal külastusperioodil – suvel. Selliseid müügikohti käesolevasse uuringusse kaasatud ei ole.

Ostja ja ostueelistused

Üheks käesoleva uuringu peamiseks eesmärgiks oli välja selgitada käsitöö peamised ostjad ja nende ostueelistused. Uuriti, kas peamine ostja on väliturist, siseturist või kohalik elanik, samuti ka olulisi ostueelistuse mõjutajaid (hind, päritolu, materjalid jne). Lisaks sellele uuriti kas ostjad ostavad pigemini suveniiriks, omatarbeks või kingituseks. Viimase küsimuse vastus tugines peamiselt müüja enda tunnetusele.

Käsitöö ostja

Peamise käsitöö ostja väljatoomine ei olnud kauplustes lihtne, kuna vastavaid uuringuid ei ole tehtud ning klientuur vahetub sesoonselt. Siiski sai mingi domineeriva grupi esitada. Uuringu alas ilmnes ostjaskonna äärmine kirjusus, mis tuleneb ilmselt linnade erinevast asendist. Valga linna peamine käsitöö toodete tarbija on kohalik inimene, lisaks sellele käiakse ostmas ka Valka linnast, kuna seal puudub analoogne kauplus. Seevastu Võrus käivad ostmas peamiselt turistid (turistid ostavad suviti, talvine periood on peamiselt kohalikul tarbimisel). Huvitav seos tuli Võru kahe käsitööpoe võrdlusest: kui Võru käsitöökeldris käib ostmas palju turiste, siis Võru kesklinnas on peamiseks tarbijaks kohalikud elanikud. Sellist vahet pidasid poepidajad tulenevaks parkimisala asetusest – Võru Käsitöökelder asub suure parkimisplatsi vastas ja seal peatuvad ka linna külastavate turistide bussid. Ka Otepää on külastatav turismipiirkond, kuid ilmneb, et sporditurist käsitööd ei osta, mistõttu peamisteks tarbijateks seal on siseturistid suvisel perioodil. Võru Käsitöökeldris toodi välja veel üks hooajaline klientide grupp – suvitajad, kes ostavad suvilasse kaltsuvaipasid ja muud praktilist käsitööd.

Ostueelistused

Ostja peamiseks valikukriteeriumiks paistab olevat praktilisus – toode, mida ostetakse, peab olema kasutatav. Hinnatundlikum on välisturist, kes soovib saada odavat kuid head käsitööd, paraku peab aga pettuma ja põlgab hinnad liiga kalliks. Kohalik elanik ja siseturist on hinnaskaalaga enamasti tuttav ja seega siseneb poodi kindlama ostusooviga. Üldiselt ostetakse kas omatarbeks või kingituseks praktilist kasutust leidvaid objekte, ellistatakse siiski ka naturaalseid materjale ja seda, et tegemist oleks kohaliku päritolu käsitööga. Materjalidest toodi veel välja välisturistide eelistused linastele kaupadele. Erilisi suuremaid ostuperioode välja ei tulnud va jõulude eelne aeg kui (valdavalt) kohalikud elanikud ostavad kingitusi. Kingitusteks on peamiselt väikesed kudumid: mütsid, kindad, sokid. Lisaks veel Võrus mainitud kevad-suvine suvitajate ostuperiood, kus ostetakse suvilasse vajaliku.

Kaupluste varustamine toodetega, toodete head ja vead

Saamaks ettekujutust kaubavaliku tekkimisest küsitleti kaupluste müüjaid ka kauba saamise kohta - kas kaup toodetakse ise, kas on kindlad tooted või on avatud komisjonimüük. Lisaks sellele uuriti kas on kaubaartikleid, mille pakkumine ületab nõudmist ja vastupidi, kas on kaubagruppe mille tootjaid mapib aga nõudlus on suur. Ka uuriti, millised on peamised pakutava kauba puudused (madal kvaliteet, kõrge hind, halb disain jne.).

Käsitöötoodete müüki võtmine

Enamus küsitletud kauplustest töötavad komisjonimüügi põhimõttel – käsitööline toob kauba müüki ja saab raha siis, kui kaup on müüdud, hinnale lisab kauplus omapoolse protsendi. Kaba tootjateks on reeglina välja kujunenud kindel grupp käsitöölisi - see seltskond pole piiratud, kuid väga juhusliku iseloomuga tootjatelt meelsasti kaupa müüki ei võeta. Tootjatelt eeldatakse huvi müügikoguste vastu - liiga vähese tootjamotivatsiooniga kaupu kardetakse liialt pikalt letile jäävat. Tootja, kes on huvitatud müügist, otsib pidevalt tagasisidet oma toodetele ja on motiveeritud ka tootearenduseks. Paljud müüjad on ise ka tootjad ning valmistavad ka tellimuskaupu. Valga Käsitöökelder müüb peamiselt oma MTÜ liigete toodangut – väljastpoolt tulev toodang omab seal väiksemat osakaalu. Valdavalt olid tootjateks lähima piirkonna inimesed, vaid Otepääl Anni Butiigis müüdi kohaliku kõrval ka suuremas mahus kaugemal toodetud käsitööd (peamiselt suveniire, keraamikat, puutööd, merevaiku, klaasi jne.).

Erinevate kaubagruppide pakkumised

Peamiseks piirkonna käsitööpoodide pakutavaks kaubagrupiks on kudumid. Müügil on väga suures valikus kindaid, sokke, mütse jm. villast kudumit. Tootjate poolt pakutaksegi müüki kõige rohkem väikeseid kudumeid (kindaid ja sokke), kampsunite ja vestide pakkumine on väiksem. Samas ei ole selline pakkumine põhjendanud suurt üleküllust kuna kindad ja sokid on ka paljunõutud kaup – selle kaubagrupi piires on kauba käive suurim. Siiski mainiti mitmes poes, et sokkide-kinnaste vastuvõttu on ülepakkumise tõttu piiratud. Palju pakutakse müüki kaltsuvaipasid. Vaipade osas ülepakkumist ei märgitud, peamisteks vaibaostjateks Võrus olid suvitajad (kevad-suvisel perioodil). Ülepakutud kaubast märgiti veel heegeldatud linikuid, mida pakutakse suhteliselt palju, kuid kus nõudlus on väike (samas Võrus Jüri tänava käsitööpoes oli selliseid linikuid väga suures valikus – paraku ei nõustunud seal küsimustikule vastama). Puutööd müüdi kauplustes vähe - peamiselt freesitud võinuge, lusikaid, lõikelaudu, vähem ka treitud puutooteid (taignarullid, küünlajalad). Siiski ei kurdetud puutöö vähese pakkumise üle.

Peamiseks kaubaks, mille pakumise vähesust mainiti, oli (Valga- ja Võrumaal kummalisel kombel) Haapsalu sall! Siiski võib seda laiendada kogu erilisemat oskust nõudvale käsitööle, puudu on näiteks veel ka kirivöödest, kõlavöödest ja erilisema disainiga

kampsunitest-vestidest. Antslas Annika Poes aga märgiti, et puudu on kõigest va. sokid. Lisaks otsesele puudujäägile märgiti ära ostjate soov saada kaupa komplektides (kogu perele sama mustri ja disainiga), samas kui tootjatel puudub valmidus selliseid soove täita. Üldse on sellistel komisjonimüügi põhimõttel töötavatel kauplustel kohati keerukas tellimusi täita (tootjatel puudub valmidus tähtjaks mingi toode valmis teha).

Pakutava kauba peamised puudused

Kõikides käsitööpoodides märgiti pakutava kauba suurimaks puuduseks töö madalat kvaliteeti. Tootjad arvestavad pigemini koduste kvaliteedinõuetega ja sellised tooted pahatihti müügiks ei kõlba. Teiseks oluliseks puuduseks oli vähene tootearendus ja liiga vähene rõhuasetus toodangu disainile. Sellegi probleemi juures täheldati, et labased sokid, mida kodus endale tehakse ei ole poeletil atraktiivsed – tähelepanu peaks rohkem pöörama uuenduslikusele, mustritele, materjalide ja värvide valikule.

Kokkuvõte

Valga- ja Võrumaal on spetsialiseerunud käsitööpoode vähe ja enamik käsitööpoode tegeleb ka muude kaupade müügiga. Lisaks käsitööpoodidele on veel ka poed kus müüakse lisaks kõigele muule ka vähemal määral käsitööd, galeriid ja kunstipoed, kus samuti käsitööd müügil, komisjonipoed ja ajutised suveniiride müügikohad. Käesolevas töös on küsitletud neljla käsitööpoe müüjaid saamaks ülevaadet kohaliku käsitöö müügist. Küsitletud poed asusid Valgas, Antslas, Otepääl ja Võrus.

Piirkonna käsitööpoodide valikus on kõige rohkem esindatud kohalike meistrite tehtud villased kudumid ja kaltsuvaibad. Vähem on muud tekstiilikaupa, puutööd, keraamikat, ehteid jne. Valdav osa toodetest tehakse poe tööpiirkonnas, vaid spetsiifilisem kaup (ehTED, keraamika, kunstkäsitöö) tuuakse kaugemalt. Müüjatel on välja kujunenud kindel grupp meistreid, kes poodi kaupa toovad – müük toimub komisjoni müügi põhimõttel. Oodatakse ka uusi pakkujaid, kuid kaup peab olema kvaliteetne, parem oleks kui müüja oleks huvitatud tootearendusest ja pidevast tootmisest. Üldiselt ei ole kaupade ülepakkumist, kvaliteetset, hea disainiga ja uute ideedega tehtud kaupa on pigemini puudu. Veel on puudu erilisi oskusi ja töövõtteid nõudvatest käsitöötoodetest nagu pitskudumid, erinevad rahvuslikud võõd jne.

Piirkonna käsitöökaupade ostjaskond on kirev ja sõltub väga oluliselt kohast sh. turistide voost. Alad, kus turiste käib rohkem, on ka nende osakaal klientide hulgas kõrgem, samas mõned turistigrupid (spordituristid Otepääl) käsitöökauplusi oluliselt ei külasta. Kõikjal on olulised kohalike elanike ostud – ostetakse igapäevaseks tarbeks ja kingitusteks, peamiselt villaseid kudumeid ja kaltsuvaipasid. Hinnatakse kvaliteeti ning ka hinda. Turistid käivad rohkem uurimas, otsitakse odava hinnaga kvaliteetset kaupa. Eraldi grupiks on suvitajad, kes ostavad maalähedasi tarbeasju. Kõikide ostjagruppide ühisjooneks on soov omandada praktiliselt kasutatavaid asju, nipsasju ja meeneid ostetakse vähe.

Lisad:

Lisa 1 – Käsitöö müügivõimaluste küsitlusleht (2 lk)

Lisa 2 – täidetud küsitluslehed (10 lk)

1	peamine klient on: väliturist, siseturist, kohalik elanik
2	ostetakse peamiselt: kingiks, suveniiriks, omale kasutuseks
3	Peamine müüv kaubagrupp on: puutööd kudumid keraamika kaltsuvaibad muu
4	Kauba peamine päritolu: ise tehtud kohalik käsitöö komisjonimüük import
5	Kauba müükivõtt: käiakse pakkumas on kindlad tegijad otsin ise kontakte
6	Peamine müügiargument: hind naturaalsus käsitöö rahvapärased muu

7	Müügi perioodilisus – parimad müügiajad, nendega seotud kaubad
8	Millised kaubagrupid on ülepakutud, millised defitsiitsed (oleks vaja rohkem tooteid)
9	Mis on peamine probleem pakutaval kaubal? Liiga kõrge hind, madal kvaliteet, valed materjalid...